

Innhold

Redaksjonens forord	11
Kritikkens forgreninger	13
HANS CHR. GARMANN JOHNSEN, TERJE DRAGSETH, ODDBJØRN JOHANNESSEN OG HANS KJETIL LYSGÅRD	
Kritikkens nødvendighet og dilemma	19
HANS CHR. GARMANN JOHNSEN	
Innledning	19
Totalitære regimer som bakteppe	19
Hva er legitim samfunnskritikk?	20
Fire idéhistoriske strømninger som leder til samfunnskritikk	21
Fire idéhistoriske posisjoner	22
Det eksistensialistiske opprøret	22
Kritisk teori	24
Kampen for sivile rettigheter	27
Den strukturalistiske samfunnskritikken	29
De fire posisjonene samlet	31
Den norske samfunnskritikken	34
Har kritikken mistet sin kraft?	35
Litteraturen og samfunnsforskningens rolle i den nye konteksten for samfunnskritikk: saklighetskriterier, validitet og behovet for en kompetent kritikk	37
Referanser	39
Del 1: DEN EKSISTENSIELLE KRITIKKEN – om samfunnskritikkens etiske grunnlag	43
Når overmakten kryper inn i seg selv – og samfunnskritikk blir til samfunnsprotest	45
DAG G. AASLAND	
Samfunnskritikkens kulturelle røtter: den kritiske dialektikken	45
Kritikkens begrensninger	45
Fra en ideologisk til en pragmatisk basert egoisme	47

Samfunnsprotestens etikk	48
Samfunnsprotestens nødvendighet	49
Konklusjon	50
Derfor gikk Nora	51
KRISTIAN G. MOSVOLD	
Det Sedelige	51
Den heibergske krets – Hegel i Danmark/Norge	52
Arven etter Heiberg og Kierkegaard	53
Georg Brandes og sedelighetsdebatten i 1880-årenes Norge	53
Kierkegaards kritikk av sedeligheten	54
<i>En biografisk point (kritisk bearbeidet)</i>	54
<i>En eksegetisk kritikk</i>	54
<i>En filosofisk kritikk</i>	55
<i>En teologisk kritikk</i>	56
<i>En metodisk kritikk</i>	56
Sedelighetsdebatten i 1880-årenes Norge	57
<i>Bjørnstjerne Bjørnson – direkte meddelelse</i>	57
<i>En Hanske – lik moral for begge kjønn</i>	58
<i>Arne Garborg – bondens naturlige kjærlighet</i>	58
Ibsen – språklig alvor	59
Studier i gjentagelsen – Nora og Hedvig	60
Vildanden – en fugl i flukt fra sedeligheten	60
Derfor gikk Nora	62
Etikk og estetikk	62
Hegels vals – danset på et sosialdemokratisk betonggulv	63
Referanser	64
Å bringes til taushet	65
ASLAUG KRISTIANSEN	
Mennesket – deltaker i en pågående diskurs	66
Eksempel en: Å bringes til taushet av ekstreme erfaringer	67
Eksempel to: Når plagsomme meninger tvinges til stillhet	68
Etiske refleksjoner	71
Referanser	73
Dialog som motkultur i det offentlige rom	74
PER ARNEBERG	
Innledende betraktninger	75
Dialog – hva innebærer det?	79
<i>Dialogen innebærer at en prøver å forstå, ikke overtale eller manipulere</i>	79

Dialogens kår i skolen	87
Det medievirde samfunn – en utfordring for dialogen	88
Referanser	90
DEL 2: DEN ESTETISKE KRITIKKEN	
– KUNSTNERISKE UTTRYKK SOM SAMFUNNSKRITIKK	
Om kunst	93
TERJE DRAGSETH	
Overskridelsens vulgærmefafysik	94
FREDERIK STJERNFELT	
Et mærkeligt argument	94
Bevægeligheden som kriterium	99
Kraften som kriterium	100
Konsekvensen som kriterium	102
Følsomheden som kriterium	103
Resistance is Futile: Beat Generasjonen, Beat litteratur og samfunnskritikk	111
MICHAEL J. PRINCE	
Referanser	124
“Diktning og kritikk”: Jens Bjerneboe som forfatterintellektuell	126
TORE REM	
Litteratur og virkelighet	127
Intellektuell	131
Bjerneboes forløp som engasjert forfatter	139
Diktning og kritikk	141
Far lyver	145
TERJE DRAGSETH	

**Del 3: DEN SOSIALE KRITIKKEN –
SAMFUNNSANALYSE SOM SAMFUNNSKRITIKK**

Silence and Citizenship 149

RICHARD ENNALS

Abstract	149
“Whereof one cannot speak, thereof one must be silent.”	149
Tacit Knowledge	150
Silence	150
Evidence	152
Star Wars	153
Slavery	154
Denial	156
Insights from Artificial Intelligence	156
Systems and Citizenship	157
References	158

**Betydningen av det levde liv – makt og mot-makt
i konstruksjonen av samfunnets romlige orden** 159

HANS KJETIL LYSGÅRD

Fra materialstruktur til sosialt produsert romlighet	159
Sosial romlighet – en kritikk av modernitetens romforståelse	161
Lefebvres romlige triade – makt og mot-makt i sosial romlighet	165
Makt/kunnskap – et sentralt aspekt i konstruksjon av rom og romlig identitet .	170
En maktdynamisk studie av regionalt samarbeid	173
Midt-Norden i et maktperspektiv – en operasjonalisering	179
Referanser	183

Ikke i mitt navn! Protesten lever 185

BIRTE SIMONSEN

Før i tiden	186
Viktig å la sin stemme høre	186
Definisjonsmakt som kjernebegrep	187
Internett som dagens Agora	188
Parrhesia i dag	189
Opprør som forskningstema	190

Skolen og oppdragelsen til demokrati	191
LARS GUNNAR BRISEID	
Innledning	191
Kunnskapsløftet – tilpasning til nyliberal ideologi?	192
Det demokratiske menneske	193
Autonomi – frihet – myndighet, eller tilpasning	195
Nærme seg ungdommens personlige livsverden – og/eller gi alternativer?	197
Avslutning og utsyn	200
Referanser	203
For vanskelig, for nært?	204
ROGER NORMANN	
Innledning	204
Energipenger til besvær	206
Hva er en god sak?	211
Konklusjon	218
Referanser	219
AVSLUTNING	
Litteratur og samfunnsforskning som samfunnskritikk	221
ODDBJØRN JOHANNESSEN OG HANS CHR. GARMANN JOHNSEN	
Innledning	221
Skjønnlitteraturen som samfunnskritikk	222
Språket som protest og den estetiske vending	224
Den sørlandske litteraturen og den estetiske vending	225
Den eksistensielle vending	228
Hva skjer når samfunnsvitenskapen vender seg til litteraturen?	230
Samfunnsforskningen søker en rikere forståelse av mennesket	232
Samfunnsforskning blir fortelling	235
Litteratur og samfunnsforskning som samfunnskritiske systemer – forsøk på en oppsummering	238
Referanser	240
Redaktører	243
Bidragstere	244